

MIELI ry:n lausunto hallituksen esityksestä HE 131/2025 vp laiksi alkoholilain muuttamisesta

1. Yleiskanta

MIELI ry kiittää mahdollisuudesta lausua alkoholilaista. MIELI ry ei kannata hallituksen esitystä alkoholilain muuttamisesta (HE 131/2025 vp). Esitys on ristiriidassa väestön terveyden ja mielenterveyden edistämisen tavoitteiden kanssa.

Alkoholin saatavuuden helpottamisella on vakiintuneen tutkimusnäytön mukaan suora yhteys kulutuksen kasvuun ja siitä johtuviin haittoihin. Nyt esitetty laki lisääisi alkoholin kulutusta sallimalla sekä kotimaisen että rajat ylittävän etämyynnin ja kotiinkuljetuksen sekä väkevien alkoholijuomien verkkomarkkinoinnin Suomessa.

Esitys on näin ollen myös ristiriidassa perustuslain 19 §:n 3 momentin kanssa, jonka mukaan julkisen vallan on edistettävä väestön terveyttä.

2. Mielenterveysvaikutukset

Alkoholin käyttö ja mielenterveyden ongelmat ovat kaksisuuntaisesti yhteydessä. Alkoholin lisääntynyt kulutus kasvattaa mielenterveyshäiriöiden ja itsemurhien riskiä.

Mielenterveysongelmista kärsivät puolestaan ovat haavoittuvampia alkoholin haittavaikutuksille.

Alkoholin käyttö on yhteydessä myös työkyvyttömyyteen, väkivaltaan ja onnettomuuksiin. Väestötasolla alkoholin keskikulutuksen kasvu heijastuu suoraan mielenterveyspalveluiden tarpeen lisääntymisenä. Tilanteessa, jossa mielenterveys- ja päihdepalvelut ovat jo riittämättömiä ja kriisiytyneet, palvelujen tarvetta ei tule lisätä kasvattamalla alkoholin saatavuutta.

Erityisen huolestuttavaa on, että esitys mahdollistaa myös pikaetämyynnin, sillä siinä ei säädetä vähimmäisaikaa tilauksen ja toimituksen välille, vaan toimitus on sallittua heti tilauksen jälkeen, kunhan se tapahtuu myyntiaikojen puitteissa. Toimitus voidaan tehdä saman päivän aikana, mikä käytännössä mahdollistaa juomisen jatkamisen ja humalajuomisen pitkittymisen ilman anniskeluun liittyvää valvontaa. Tutkimusten mukaan juuri tällainen on-demand-tyyppinen alkoholimyynti lisää riskikulutusta ja akuutteja mielenterveyshaittoja.

3. Perheiden ja lasten näkökulma

Kotiin toimitettu ja mainonnan kautta yhä näkyvämpi alkoholi siirtää kulutusta yhä enemmän kotiympäristöön, lisäten lapsiin kohdistuvia haittoja.

Suomessa jo nyt noin 80 000 lasta elää perheessä, jossa on vakava alkoholiongelma. Lapsuuden altistuminen päihdeongelmille on yhteydessä kohonneeseen riskiin mielenterveyshäiriöihin ja päihteiden käyttöön myös aikuisuudessa. Esitys pahentaa tätä

tilannetta ja on vastoin lapsen oikeuksien sopimuksen 3 artiklan mukaista lapsen edun ensisijaisuutta.

4. Taloudelliset ja yhteiskunnalliset vaikutukset

Alkoholin haitat aiheuttavat vuosittain miljardiluokan kustannukset terveydenhuollolle, sosiaalipalveluille ja työelämälle. Esitys kasvattaisi näitä kustannuksia lisäämällä alkoholin kulutusta ja palvelujärjestelmän kuormitusta.

OECD:n laskelmien mukaan alkoholin kulutuksen vähentäminen parantaisi kansantalouden tuottavuutta ja BKT:tä, kun taas kulutuksen kasvu heikentää niitä.

5. Puutteet vaikutusten arvioinnissa

Esityksen vaikutusarviointi on edelleen puutteellinen. EU-komission huomautukset alaikäisten altistumisesta verkkomarkkinoinnille on jätetty huomioimatta käytännön sääntelyratkaisuihin. Lainsäädännön arviointineuvoston lausuntoa ei ole huomioitu aikataulusyistä, ja terveysriskit tunnistetaan, mutta uskottavia keinoja niiden ehkäisemiseksi ei esitetä.

6. MIELI ry:n esitykset

MIELI ry esittää, että hallituksen esitys **hylätään**. Mikäli esitys kuitenkin etenee, MIELI ry esittää seuraavia muutoksia:

- Etämyynti ja kotiinkuljetus on rajoitettava enintään **8 %** juomiin.
- Alkoholit tuotteiden tilauksen tekemistä on vaadittava vähintään 24 tuntia ennen toimitusta riskikulutuksen ja humalajuomisen pitkittymisen ehkäisemiseksi.
- Väkevien alkoholijuomien markkinointi verkossa **kielletävä**. Alkoholimainonnan rajat ylittävät vaikutukset lapsiin ja nuoriin on arvioitava realistisesti digitaalisessa ympäristössä.
- **Kohdennettu markkinointi ostohistorian perusteella sekä vaikuttajamarkkinointi kiellettävä.**
- **Vahvan sähköisen tunnistautumisen velvoite on palautettava lakitekstiin.**
- **Seuraamusmaksun yläraja on palautettava vähintään 20 000 euroon.**
- Toimituksia tekevien työntekijöille on luotava turvalliset olot **kieltäytyä luovutuksesta tilaajan iän, päihtymystilan tai välitysepäilyn vuoksi.**
- Toimittajille on sisällytettävä toimitusluvan ehtoihin velvollisuus tehdä **lastensuojeluilmoitus**, jos toimitustilanteessa havaitaan lapsiin kohdistuvia haittoja, sekä vaatimus riittävästä koulutuksesta riskien tunnistamiseen.

- Esitykseen on sisällytettävä **laajempi yhteisvaikutusten arvio**, jossa huomioidaan sosiaaliturvaan, sote-palveluihin ja järjestöavustuksiin kohdistuneet leikkaukset ja alkoholin saatavuutta lisäävien toimien yhteisvaikutukset erityisesti lasten, nuorten ja haavoittuvien ryhmien kannalta. Päätöksenteossa on tunnistettava mielenterveysvaikutukset yhtä tärkeitä kuin taloudelliset ja kilpailulliset tavoitteet.
- Lakiesityksen toimeenpanon yhteyteen on kirjattava konkreettinen suunnitelma **ennaltaehkäisevän työn sekä päihde- ja mielenterveyspalveluiden vahvistamisesta** ja sille on varmistettava riittävä rahoitus ja resurssit.

7. Yhteenveto

HE 131/2025 vp lisää alkoholin saatavuutta ja sen näkyvyyttä verkossa tavalla, joka kasvattaa mielenterveyden ongelmien, väkivallan ja riippuvuuden riskiä. Esitys on ristiriidassa kansanterveyden, mielenterveyden ja lasten oikeuksien edistämisen tavoitteiden kanssa.

MIELI ry katsoo, että esitys on kokonaisuudessaan **kansanterveyden kannalta haitallinen eikä sitä tule hyväksyä.**